

A HAZAI ANGOL TELIVÉR TENYÉSZTÉS VERSENYKÉPESSÉGÉNEK NÉHÁNY ASPEKTUSA

BARDÓCZKY VERONIKA

ÖSSZEFOGLALÁS

A galoppversenyek eredeti célja az angol telivérek ivadékvizsgálata volt, a magyar versenypályákon azonban csökken a hazai tenyésztésű futtatott lovak száma, míg egyre több import érkezik az országba. A szerző jelen tanulmányban azt vizsgálta, hogy 2011 és 2018 között a hazai versenypályákon futott lovak futásai, győzelmei és nyereményei alapján mivel jár jobban a futtató: ha import telivért vesz és lemond a prémiumokról, vagy magyar tenyésztésű lovat választ. A hazai tenyésztésű lovak gyakrabban futnak, ami a versenyüzem számára fogadási szempontból előnyösebb. Az import lovak nyerési aránya ugyanakkor a futások számához képest egyelőre jobb, bár csökkenést mutat, míg a hazai tenyésztésű lovak folyamatosan fejlődnek. Ugyanezt a tendenciát mutatja az átlagos nyereményösszeg is, amiben a hazai tenyésztés 2018-ra már megfordította a mérleget. A hazai tenyésztés fizetőképes keresletének hiányára megoldási javaslatként a szerző francia minta alapján egy olyan prémiumrendszerre tesz javaslatot, ami arra ösztönözné a hazai tenyésztőket, hogy a piaci igényeknek megfelelően eladásra is tenyészzenek, így a futtatók számára is jobban megérné magyar ló választása.

SUMMARY

Bardóczy, V.: SOME ASPECTS OF THE COMPETITIVENESS OF HUNGARIAN THOROUGHBRED BREEDING

The original aim of horseracing was the performance testing of the thoroughbred, but the number of domestic bred racehorses is decreasing, while more and more horses are imported to Hungary. In this paper the author investigated the Hungarian racehorses between 2011 and 2018 through the number of runs, wins and earnings, and if it is more advantageous to buy an imported thoroughbred and give up the premiums, or to choose Hungarian-bred horse. The domestic bred horses are running more often, which is profitable for the racetrack. However, the imported horses have better win/run rates, but it is decreasing, while such parameters of Hungarian horses are develop constantly. The same tendency can be seen at the average earnings, where the domestic breeding has already reversed the balance in 2018. As a suggestion for the lack of demand for Hungarian breeding, the author proposes a premium system, based on the French pattern, which could encourage the Hungarian breeders to breed for selling according to the market demand, as it would be more profitable for the owners to choose a Hungarian-bred racehorse.

BEVEZETÉS ÉS IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A galoppversenyek fő feladata az angol telivérek ivadékvizsgálata, napjainkra azonban már a lóverseny a szórakoztatóipar részévé is vált. A fogadás fejlődése önmagában viszont nem elegendő a lóverseny újbóli felvirágoztatásához. Ösztönözni kellene a magyarországi tenyésztőket a piacképes, minőségi versenylótenyésztésre. A fogadási profit visszaforgatásával növelhetők a versenydíjak, így a futtatás vonzóbbá válik, ami keresletet generál a magyar tenyésztők produktumaira is. Évről évre egyre több magyar tenyésztésű ló bizonyítja, hogy fel tudja venni a versenyt az import állatokkal. Jelen kutatás célja az volt, hogy az elmúlt évek eredményei alapján megvizsgálja a következő kérdést. Mivel jár jobban a futtató: ha import telivért vesz és lemond a prémiumokról, vagy magyar tenyésztésű lovat választ.

A magyarországi lóversenyzés története az 1810-es években kezdődött, amikor Gróf Széchenyi István az ország modernizálásának és a nemzet felemelkedésének lehetőségét látta a lóversenyzésben (Fehér és Török, 1977). A dualizmus korában a nagydíjak különféle társadalmi osztályok egyaránt ünnepet is jelentettek: „*Mert Budapesten mindenki lóversenyre jár és a lóversenytér – Budapest*” (Heltai, 1896). Később, a XX. század elején, Magyarországon az egy főre eső lovak száma más európai országokhoz képest a legmagasabb volt, a külkereskedelmi mérleg pedig ló exportra nézve pozitív volt (Bacher-Tuli, 2012).

Az angol telivér tenyésztésének stratégiai kérdéseit a mai napig sem lehet jobban megfogalmazni, mint ahogyan Gróf Széchenyi István 1828-ban a Lovakról című művében tette. Habár azóta a dualizmus korabeli felvirágozás, majd többszöri hanyatlás után, újabb javulás is tapasztalható, de a műből idézett alábbi gondolatok ma is megállják a helyüket, és iránymutatásul szolgálnak:

„*A' melly gazdaságbéli tárgy hasznót hajt, annak előbb utóbb sikere leszen; a' melly pedig hasznót nem hajt, annak előbb utóbb bizonyosan vége szakad.*” ... „*Mert ha a' lótenyésztés csak gyönyörűség tárgya; akkor csak annyi Ménes lessz, a' mennyi vadas és fénymutató kert van: ha becsület nyerés tárgya lessz; akkor csak olyanok fogják gyakorolni, a' kiknek több értékek vagyon, mint szükségéik.* „*S olly gazdát most igen keveset esmerék.*” ... „*és hogy minden esztendőben több ,s több pénz takarodik ki tőlünk a' Külföldre lovakért, abban az arányban, a' mellyben nevedő fényűzésünk jobb ,s számosabb lovakat kíván*” ... „*a' ,bizonyos haszon' elkerülhetetlenül nem is szükséges, a' lótenyésztésnek legnagyobb divatba való hozására; hanem hogy annak legnagyobb és legsikeresebb felelevenítésére és előmozdítására az is elegendő, ha ,valamelly nevezetes haszon ,s nyereség lehetővé tétetik.*” (Gróf Széchenyi, 1828, 27-31. oldal)

Minden gazdasági szereplő a haszon maximalizálására törekszik. A versenylofuttatás fogyasztói tevékenység, mivel a loállományra nézve minden országban nagyobb az átlagos kiadás, mint az átlagos bevétel, elsősorban a jelentős tréningköltségek miatt (Otto, 2001). Az átlagos nyugat-európai ráfordítás a lovak trenírozására évi 10-50 ezer euró lovanként. A trénerek havidíja jellemzően 1000-1800 euró között alakul. Franciaországban az összes tréningköltség mintegy 56%-a finanszírozott a pénzdíjakból. Az Egyesült Királyságban ennek mértéke csak 24%, míg Írországból 20%. Minél magasabb a pénzdíj, annál nagyobb a tenyésztői és futtatói kedv egy adott országban (European Pari Mutuel Association, 2008).

Ha a futtatók számára vonzóvá válik az elérhető nyereség – még a maga bizonytalanságával együtt is –, akkor nő a kereslet a versenylovak iránt. Ez leg egyszerűbben – a pénz időértékét figyelembe véve – a nettó jelenérték fogalmának segítségével választható fel: NPV (Net Present Value) = diszkontált nettó pénzáramok összege - beruházási összeg. Amennyiben $NPV > 0$, a beruházást érdemes megvalósítani (Chikán, 2008). Ahhoz azonban, hogy ne külföldi ló vásárlásába ruházzon be a minőségi lovat igénylő futtató, a hazai lovak megtérülésének javítása érdekében a tenyésztési színvonal növelése szükséges.

A versenyekre kötött fogadások forgalma által keletkezett bevételek, a versenydíjak és tenyésztői prémium formájában tudják segíteni a fajta tenyésztését. A szigorú szabályozás szükséges azonban ahhoz, hogy a fogadás ne befolyásolhassa a teljesítményvizsgálat szakszerű végrehajtását (OMMI, 2000). Az OMMI meghatározásához hasonlóan Neibergs és Thalheimer (1997) az alábbiak szerint fogalmazta meg a lóversenypár szereplőinek egymásra való hatását:

1. tenyésztők: elsődleges céljuk a yearlingek eladása. Tenyészállományuk, vagyis tenyészkancaik és fedezőménjeik képezik tőkéjüket, a yearlingek pedig a termékek
2. futtatók: a yearlingek és futó lovak tulajdonosai, azaz az 1. szektor vevői. Befektetők, akik számára a versenylovak tárgyi eszköz. A várható adózás utáni bevételek adják annak értéket, illetve azok az egyéb nyereségek, amelyek a dicsőségből származnak
3. versenypályák: működésüket a totalizátor fogadás tartja fenn
4. állami szervezetek: megszabják a jogi keretet és az adókat
5. fogadók: az előző négy szektor számára közvetett és közvetlen finanszírozást biztosítanak

A fentiek alapján a yearlingek keresletét a fogadók kereslete befolyásolja. Jól működő lóversenypárban a fogadók finanszírozzák a nyereségeket, ezért a yearling kereslet a totalizátor fogadás deriváltja. Egy yearling ára azonban sokszor nagyobb, mint a reális megnyerhető versenydíj, amelynek okai az addicionális hasznosság, az adómegettakarítások és a reziduális tenyészérték (Neibergs és Thalheimer, 1997). Ha nő a megnyerhető pénzdíj, nő a yearlingek átlagos ára és a regisztrált csikók száma is. A növekvő számú mezőny által nő a fogadási hajlandóság, amivel a pálya bevétele is nő (Thalheimer és Ali, 1995). Az olyan országokban azonban, ahol nem vonzó a fogadásszervezés, ott a teljes lóversenyszektor destabilizálódhat. Ilyen esetben, a csökkenő forgalom miatt, csökkennek a pénzdíjak, emiatt kevesebb lesz a minőségi versenylovak, vagyis csökken a színvonal, ami tovább csökkenti a fogadási kedvet, ezzel egy ördögi kört alkotva (European Pari Mutuel Association, 2009).

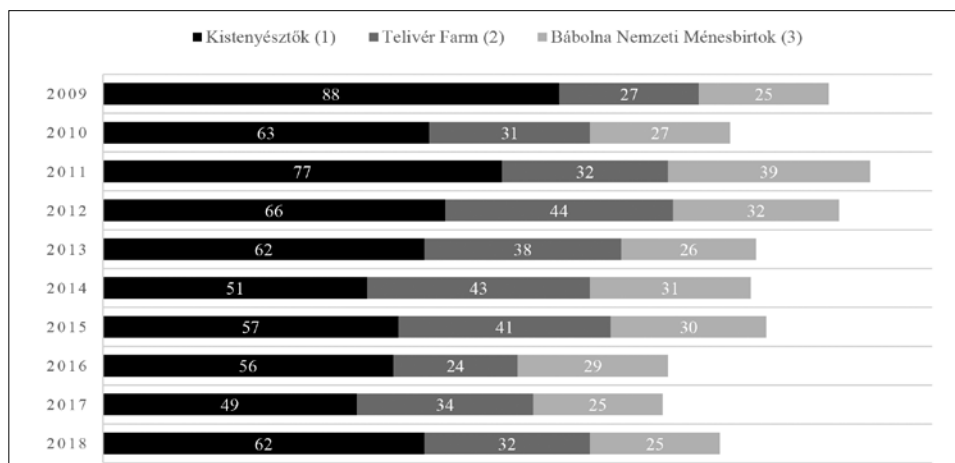
Smith (1999) Kalifornia államban végzett kutatásai alapján megállapította, hogy a fogadási forgalom rugalmas a verseny színvonala alapján. A magasabb pénzdíjú versenyek azonos feltételek mellett általában jobb lovakat vonzanak, és ezeknél a fogadási forgalom is nagyobb. A többlovas mezőnyökben pedig több fogadó játszik. McNamara és Knudson (2001), valamint Malinowski és Gottlieb (2014) Indiana és New Jersey államok lóversenyzésének vizsgálata során kimutatták, hogy államaikban csökken a lovak létszáma, mert csökken a tenyésztők és a

csikók száma is. Erre megoldást a tenyésztői támogatások nyújthatnak, mivel ezek tudják a körforgást magasabb szintre emelni. *Smith* (1999) szerint azonban a tenyésztési prémium azt is eredményezheti, hogy olyan lovakat is tenyészteni fognak, amelyeket nem kellene.

Rzepka (2009) az Akerlof-féle tragacsmodell alapján megállapította, hogy az a tenyésztő, aki nem futtat, magasabb árat kap a yearlingjeiért, mint az, aki futtat is. Ennek oka az, hogy a futtató tenyésztő jelzi a piac számára, hogy az a yearling, amit megtart saját futtatásra, jobb, mint amelyeket árverésre bocsát. Az adórendszer is befolyásolja a marginális költségeket, ezért egy támogató adózási környezet (különösen az ÁFA-kulcs) a tenyésztők és a yearlingek vevői számára egyaránt kedvező (*Thalheimer* és *Ali*, 1995). A piac a keresleti igényekre rugalmasan reagál, mert egy-két nem jól teljesítő csikó után az adott tenyészkanctól vagy akár a méntől még nem válnak meg a tenyésztők, a hosszú reprodukciós idő miatt pedig még további egy év szükséges a tenyésztésből való kiírásra. Az ár azonban rugalmasabb, ami különösen a nyílt árveréseken tapasztalható (*Neibergs* és *Thalheimer*, 1997).

A Magyarországi Galopp Versenyló Tenyésztők Egyesülete (továbbiakban: MGVTE) államilag elismert tenyésztő szervezet. Az angol telivér fajtafenntartási tevékenységének keretében, a törvény felhatalmazása alapján, a teljesítményvizsgálatok a magyarországi galopp lóversenyeken zajlanak (1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről, 1993). A tenyésztési számok az elmúlt években bizonyos csökkenést mutattak. Így például 2010-ben 260 angol telivér kancát fedeztettek hazánkban, az elmúlt három évben viszont csak 200 körüli volt a fedezettett kancák száma, amelyből jellemzően 60% csikóként került Magyarországon regisztrálásra (Magyarországi Galopp Versenyló Tenyésztők Egyesülete, 2019).

1. ábra Az angol telivér csikólétszám alakulása Magyarországon 2009-2018 között

(Hivatkozás: Magyarországi Galopp Versenyló Tenyésztők Egyesülete, 2019 adatai alapján)

Figure 1. Evolution of the thoroughbred foal crops in Hungary between 2009-2018

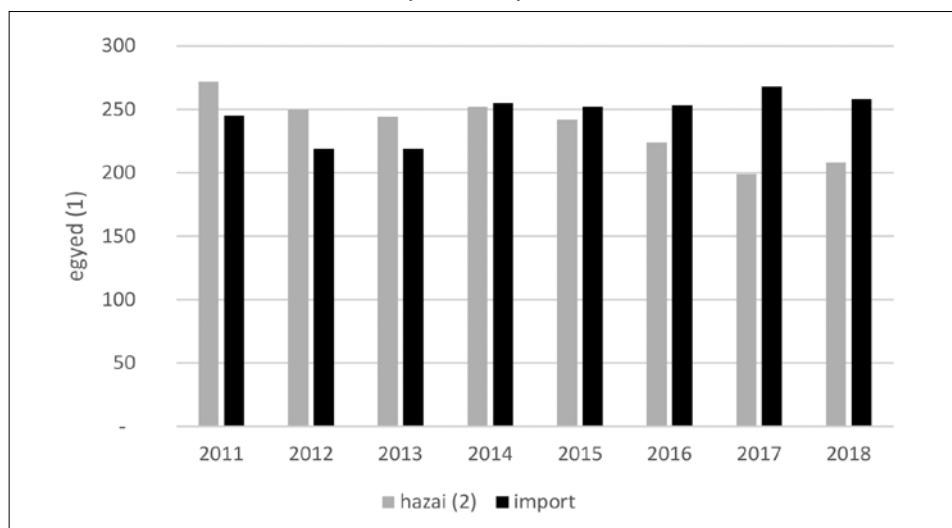
small breeders (1); Thoroughbred Farm (Hungarian breeding company) (2); Bábolna National Stud Farm (3)

Az 1. ábra a bejegyzett csikók számának alakulását mutatja, kiemelve a két nagy tenyésztő, és a kistenyésztők összességének részesedését. A 2009-es értékhez képest jelentősen nőtt a nagy piaci szereplők aránya az összes megszületett csikó létszámához képest. Az ábrán jól látható a kistenyésztőknél született csikók számának csökkenése, amelyben 2017 volt a mélypont. A 2017. évben született 49 csikó mindössze 56%-a a 2009-es kistenyésztői csikólétszámnak. A 2018-as magasabb szám (62 csikó a kistenyésztőknél) azonban biztató a jövőre nézve, míg a két nagy tenyésztő éves csikólétszáma jelentősen nem változott.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatásom során a hazai versenyüzem galoppversenyein 2011 és 2018 között futott versenylovakat vizsgáltam. A Kincsem Park galopp adatbázisából az „Éves Ló Statisztika” belföldi eredményeit összegeztem a vizsgált nyolc évben, így összesen 3860 adatsor állt rendelkezésemre, amelyből a nyeremények (Ft), a futások száma és a győzelmek száma adatokat használtam fel az értékelés során. A lovakat import és hazai tenyésztésű csoportokra osztottam. Az adatbázisban külföldi tréningből érkező lovak is szerepeltek, azonban nem szűkítettem az adatokat a hazai tréningre, mert jelentős számú és értékű versenyekben futottak külföldi lovak, továbbá magyar lovak is érkeztek versenyekre külföldi idomításból. A 2. ábrán látható, hogy a hazánkban futott galopplovak összlétszáma a 2011-es 517-ről 466-ra csökkent. Ebből az import lovak részaránya 47,4%-ról 55,4%-ra nőtt, míg a hazai létszám 23,5%-kal csökkent.

2. ábra A galopp versenylovak számának alakulása Magyarországon 2011 és 2018 között a tenyésztés helye szerint

(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Figure 2. Evolution of the number of racehorses in Hungary between 2011 and 2018 by breeding location
head (1); domestic (2)

Az adatok matematikai-statisztikai elemzését az SPSS 23 programcsomaggal készítettem. A gyakoriságok és a megoszlások mellett egyváltozós variancia-analízist használtam. Az eloszlások balra ferdeséget mutattak, ezért a normál eloszlásúvá tételhez a nyeresmények, futások és győzelmek matematikai transzformációjára, természetes alapú logaritmusára, volt szükség. A szórásbecslés vizsgálatára Levene-tesztet használtam, amennyiben pedig a szórások az egyes csoportok között eltérőek voltak, akkor a Welch-féle d-próbát alkalmaztam.

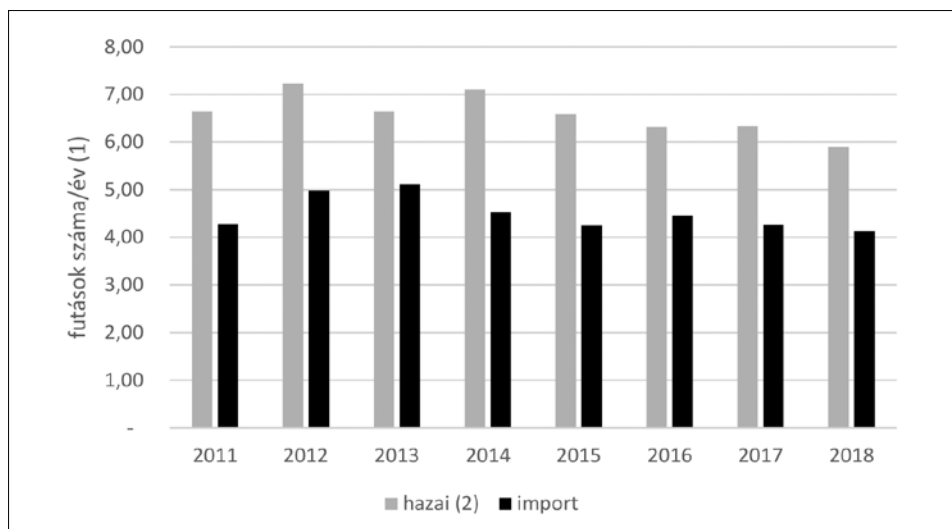
A hazai tenyésztésű lovak elemzését kiegészítettem továbbá a nagy létszámú ivadékkal rendelkező fedező ménekekkel is, amelyeknek az elmúlt két évben futottak csikói a magyar, szlovák vagy cseh versenypályákon. Ehhez 14 fedezőmén 529 ivadékának legfontosabb statisztikáit készítettem el az országos versenyüzemek adatai alapján.

EREDMÉNYEK

Az éves futások száma alapján (3. ábra) a vizsgált időszakban átlagosan és minden évre lebontva is a hazai tenyésztésű lovak futottak gyakrabban, mint az importok ($p < 0,05$). A tényleges hazai állomány megoszlásához képest azonban enyhén torzít, hogy külföldi tréningből is érkeznek külföldi lovak a versenynapokra, amelyek csak néhány alkalommal futnak nálunk. A versenyüzem szempontjából azonban a hazai tenyésztésű ló nagyobb bevételt hoz, jelentősebb mértékben növeli a mezőnyt, ami fogadási szempontból sem elhanyagolható.

A hazai tenyésztésű és import telivérek győzelem/futás arányát a 4. ábra mutatja. A hazai és import galopplovak között minden vizsgált évben szignifikáns különbség

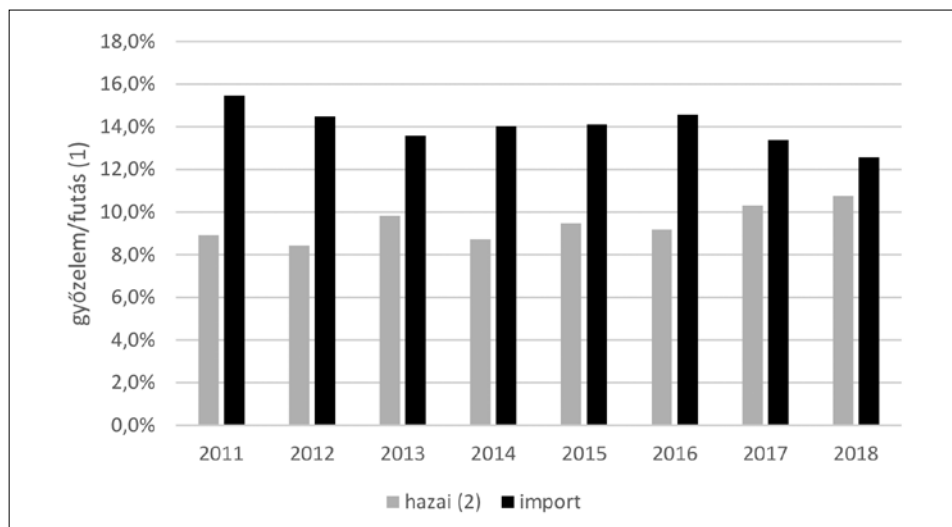
3. ábra A galopp versenylovak futásainak átlagos száma Magyarországon 2011 és 2018 között

(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Figure 3. Average number of runs per racehorses in Hungary between 2011 and 2018
number of runs/year (1); domestic (2)

4. ábra A galopp versenylovak győzelem/futás rátájának alakulása Magyarországon 2011 és 2018 között

(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

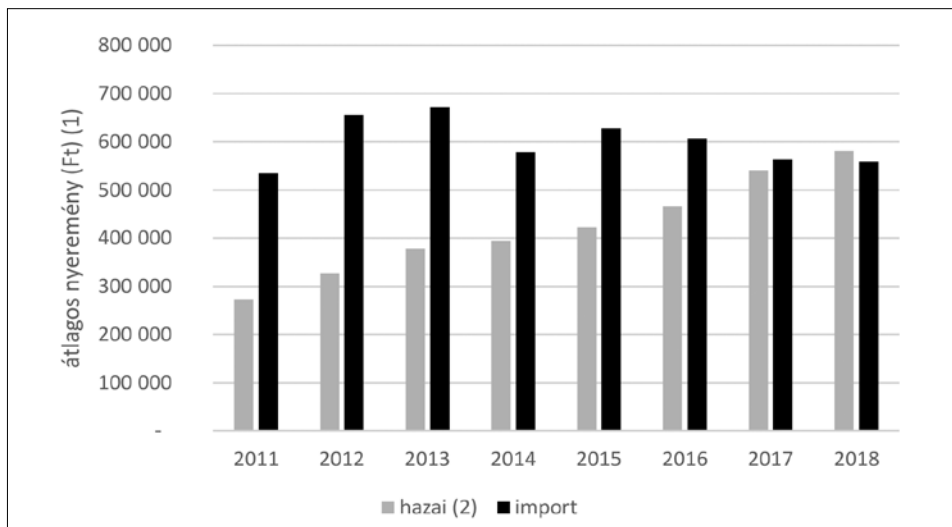
Figure 4. Evolution of the win/run rate of racehorses in Hungary between 2011 and 2018 win/run (1); domestic (2)

($p < 0,05$) volt tapasztalható. Habár a hazai lovak győzelem/futás aránya javult, az import lovaké viszont gyengült, a hazaiak egy futásra vetítve mégis kisebb arányban nyertek. 2018-ban a hazai galopplovak futásaik 10,8%-ában, míg az import állatok futásaik 12,6%-ában győztek. Ezt az arányt viszont befolyásolja – amint az előző ábránál láthattuk –, hogy a hazai tenyésztésű telivérek többször futottak, míg az importokat inkább akkor futtatják, ha azok nyerni is tudnak.

A két csoport között a nyereségösszeg alapján óriási különbség volt a korábbi években (5. ábra). A hazai tenyésztésű telivéreknél folyamatos növekedés látható, átlagos nyereségösszegük ugyanis mintegy 112,8%-kal nőtt 2018-ra a 2011-es értékhez képest. Az átlagos értékek javulásában szerepe lehet annak is, hogy ebben az időszakban az összes pénzdíj közel 30%-kal nőtt. Az importok nyereségösszege az összes vizsgált év átlagában szignifikánsan jobb volt ($p = 0,00$), 2011-hez képest azonban csak 4,5%-kal nőtt, vagyis a hazai tenyésztésű lovak, eredményességük javulása miatt, a növekményből jobban részesültek.

Az egyes éveket tekintve 2011 és 2014 között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) volt megállapítható, amely arra utal, hogy az import galopplovak ebben az időszakban átlagosan több pénzdíjat nyertek. Ez a különbség azonban 2015 óta elmosódott, és a szórások különbözősége mellett már nem volt szignifikáns különbség a két csoport átlaga között, vagyis a hazai tenyésztésű galopplovak már felvették a versenyt az importokkal szemben, illetve a kiemelkedő importok mellett sok gyenge is érkezett. A mérleg 2018-ban megfordult, azaz sok év után először –Esti Fénynek és más magyar tenyésztésű lovaknak köszönhetően – a hazai tenyésztésű galopplovak átlagos nyereségösszege (581 476 Ft) nagyobb lett, mint az importoké (558 888 Ft).

5. ábra A galopp versenylovak átlagos évi nyereményösszegének alakulása Magyarországon 2011 és 2018 között

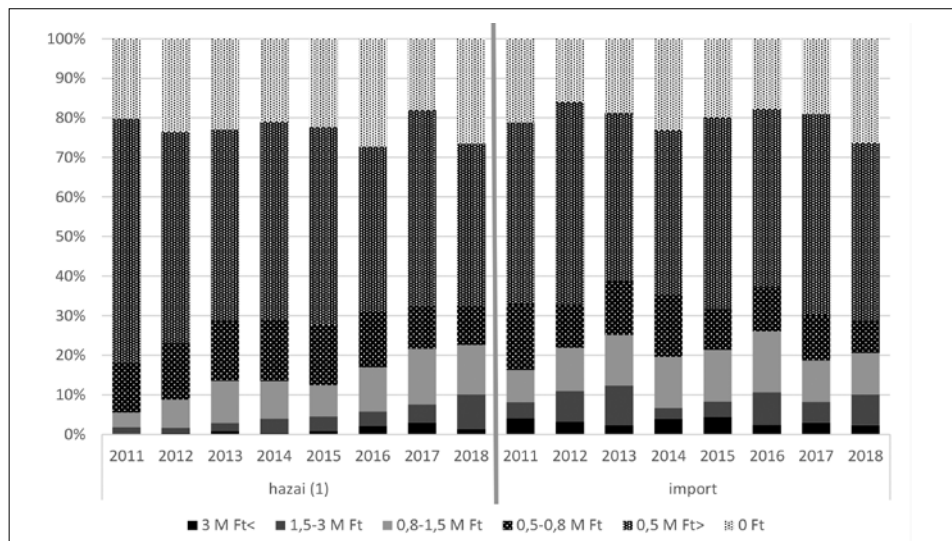
(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Figure 5. Evolution of the average earnings of racehorses per year in Hungary between 2011 and 2018 average earnings (HUF) (1); domestic (2)

Magyarországon egy versenyló esetében körülbelül évi 1,5 millió Ft, vagy afölötti nyeremény, fedezi ténylegesen az összes felmerülő költséget, így a 2018-as év adatai alapján 38% volt a finanszírozottság, míg 2011-ben még csak 26%, eközben azonban 10%-kal csökkent a versenylovak száma, és közel 30%-kal nőtt az összes pénzdíj összege. Egyre több magyar tenyésztésű ló kerül feljebb, a megtérüléshez közelebb álló, kategóriákba. A 6. ábra azt mutatja, hogy 2011-ben egyetlen hazai tenyésztésű telivér sem eredményezett 3 millió forint feletti nyereményt, és csupán a lovak 1,84%-a ért el 1,5 millió forint feletti összeget. 2018-ra viszont már több mint a lovak 10%-a érte el a 1,5 millió forintos éves nyereményt a hazaiak közül, de ugyanekkora arányban érték el ezt az importok is. A 800 ezer Ft feletti kategóriákban viszont 2018-ban a hazai telivérek 22,6%-a, míg az importoknak csak 20,55%-a helyezkedett el. Az ábra alapján megállapítható, hogy az import telivéreknek korábban jobb évei voltak, a hazai tenyésztés eredményességének térnyerése azonban egyre nagyobb.

Az import telivérek létszámának növekedése, és a hazai csikólétszám csökkenése, azt mutatja, hogy jelentkeznek ugyan a hazai tenyésztés javuló eredményei, a piaci igényeket azonban az import még jobban lefedi, így a futtatók nagyobb része külföldre megy vásárolni. A versenylovak bérbeadása már Blaskovich korában is megszokott volt, sok esetben szindikátusok alakultak a futtatásra (Hoeller, 1942), mivel a kockázat így alacsonyabb, ezért a kevésbé hozzáértő, vagy kevésbé vagyonos, futtatók is lehetőséget kapnak arra, hogy kipróbálják, milyen „versenyló-tulajdonosnak” lenni. A két nagy hazai tenyésztő is elsősorban csak ilyen bérleti konstrukcióban tudja elhelyezni a yearlingeket. A hazai tenyésztés

6. ábra A hazai és import galopp versenylovak éves nyereségösszegeinek megoszlása Magyarországon 2011 és 2018 között

(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Figure 6. Distribution of the prize money per year of domestic and imported racehorses in Hungary between 2011 and 2018
domestic (1)

piacának fellendítéséhez a tenyésztőknek olyan tenéyszlovak használatára kellene törekedni, amelyek csikói a piaci igények mentén nagy valószínűséggel minél hamarabb jelentős bevételt hozhatnak. Ezekről a szempontokról a fedezőmének esetében statisztikai szinten is rendelkezünk információkkal.

Az 1. táblázat mutatja a hazai tenyésztésben nagy létszámú ivadékkal rendelkező fedező méneket 2018 végéig, amelyeknek a 2017-2018-as években futottak ivadéka a magyar, szlovák vagy cseh versenypályákon. Különböző szempontok alapján más-más fedezőmének részesíthetők előnyben, fontos azonban, hogy az eltérő ivadékszám miatt az összes versenyben futott ivadékhoz arányosítsuk az adatokat. A mének a két éves nyerő ráta értéke alapján kerültek rendezésre, hiszen a pénz időértéke miatt kiemelten fontos a kétéves szezon bevétele.

A vizsgált mének közül 26,1%-kal kimagasló eredményt mutattak Satin Stone kétéves csikói, és nyerő rátája is a második legjobb volt a táblázatban szereplő mének között. Legjobb nyerő rátával Overdose rendelkezik, hiszen hazai csikói közül eddig csak egy nem tudott versenyt nyerni. A kétévesek között előkelő helyet foglal el, 25% kétéves nyerő rátával, Move Your Vision, amelynek azonban még csak kis létszámban láthattuk első ivadékait, amelyek 2018-ban voltak kétévesek. A jelentős bevétel két szempontból mérhető: vagy magasabb szintű kategóriában kell nyerni, vagy minél gyakrabban. A százalékos arányt tekintve Out Loud eredménye volt kimagasló a minimum I. osztályt nyert csikóknál, az egy lóra jutó győzelmek száma alapján pedig Kegyúr ivadékaik voltak a legmegbízhatóbbak.

1. táblázat

A hazai tenyésztésben nagy létszámú ivadékkal rendelkező fedezőménnek, amelyeknek 2017-2018-ban futottak ivadékai a magyar, szlovák vagy cseh versenypályákon

	Első évjárat születési éve (1)	Ivadékok száma (min. 1 futás) (2)	Nyerő ráta (%) (3)	Győzelmek átlagos száma (4)	Két éves nyerő ráta (%) (5)	Min. I. osztályt nyerő ráta (%) (6)
Satin Stone	2002	134	72%	1,68	26,1%	14,9%
Overdose ¹	2015	16	94%	1,25	25,0%	6,3%
Move Your Vision ²	2016	12	25%	0,25	25,0%	-
Steady As A Rock	2012	46	54%	1,46	23,9%	13,0%
Out Loud	2013	17	71%	1,65	23,5%	23,5%
Rendezvous	2014	19	42%	0,74	21,1%	15,8%
The Bogberry	2012	27	70%	1,59	18,5%	7,4%
Brahy	2011	23	48%	1,91	17,4%	13,0%
Bully Pulpit	2005	105	60%	1,73	17,1%	1,0%
Kegyúr	2009	30	70%	2,20	16,7%	16,7%
Shaafi	2010	30	60%	1,83	16,7%	6,7%
Pigeon Catcher ¹	2015	12	25%	0,75	16,7%	8,3%
Fairlypi	2010	37	59%	1,70	13,5%	13,5%
Saldenar	2012	21	52%	1,29	9,5%	0,0%

¹ első évjárata 2018-ban volt hároméves (first crop was three-year-old in 2018)

² első évjárata 2018-ban volt két éves (first crop was two-year-old in 2018)

(Hivatkozás: Jockey Club České republiky, 2019; Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Table 1. Stallions with big crops in Hungary, who had runners on the Hungarian, Slovakian or Czech racetracks in 2017-2018

year of first crop (1); number of offspring (min. 1 run) (2); winners to runners (%) (3); average number of wins (4); two-year-old winners to runners (%) (5); at least 1st class winners to runners (%) (6)

A fedezőménnek ilyen szempontok szerinti vizsgálata elősegítheti a hazai tenyésztés produktumai közötti eligazodást és a döntéshozatalt.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A futtatásból származó közvetlen bevételek és egyéb eredmények növelése az egyik legfontosabb fejlesztendő terület a magyar galoppsportban. A nemzetközi modellek azt mutatják, hogy a magasabb versenydíjak növelik a színvonalat. A gazdasági megtérülés vagy az egyéb nyereségek magas értéke szükséges ugyanis ahhoz, hogy a futtató tréningben tartsa a lovát a következő szezonra is. Ennek döntési mechanizmusát mutatja a 7. ábra. A rombuszok konkrétan eldönthető kérdéseket mutatnak, míg a téglalapok megbecsülhető kérdéseket tartalmaznak.

7. ábra Döntési fa a futtatásról

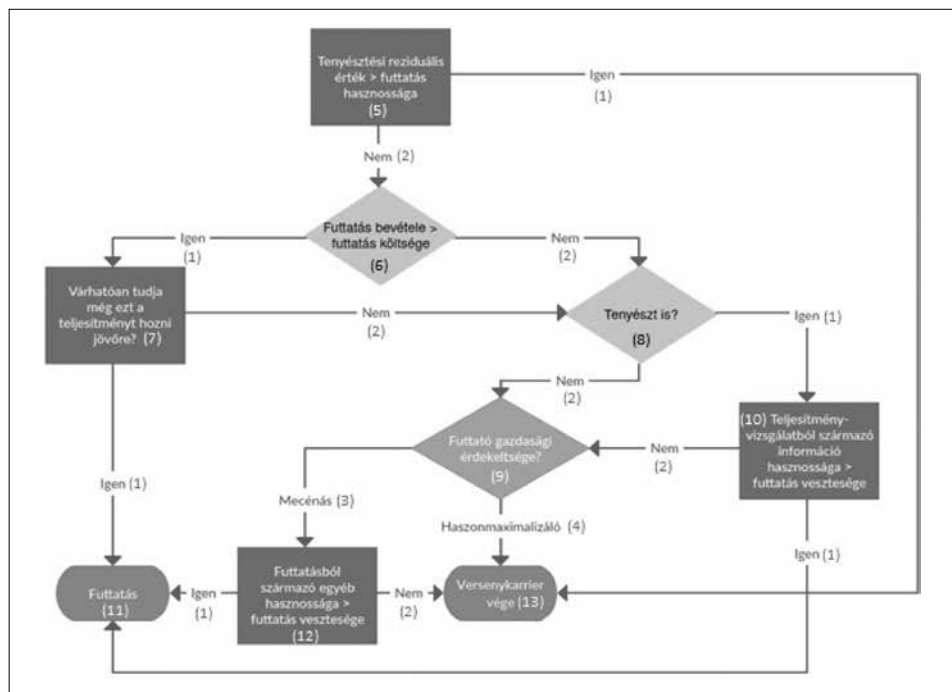

Figure 7. Decision tree of horse racing

yes (1); no (2); patron (3); profit maximizing (4); residual breeding value > utility of racing (5); income of racing > costs of racing (6); Expected to be able to make the same performance next year? (7); Owner is a breeder? (8); Owner's economic interest? (9); utility of the information from performance testing > loss of racing (10); racing (11); other utilities of racing > loss of racing (12); end of racing career (13)

A bemutatott eredmények alapján látható, hogy a magyar tenyésztésből származó lovak egyre jobban felveszik a versenyt a versenypályán az importokkal, azonban egyre több olcsó import is érkezik az országba, míg a magyar tenyésztésű telivérnek gyakorlatilag nincs fizetőképes kereslete. A hazai ló eladást emellett minden szakágban nehezíti, hogy a lovakra egyelőre még nem vonatkozik a nagy testű állatok csökkentett ÁFA-kulcsa. A versenylovak bérleti lehetősége ugyan mind a futtató, mind a tenyésztő számára költségcsökkentést jelent, a tenyésztő számára viszont csak akkor hoz hasznot, ha a bérleti díj és a tenyésztői prémium összege a versenyben töltött évek alatt legalább a 18 hónapos korig tartó felnevelési költséget jelenértéken visszahozza.

Az MGVTE 2017-ben írta ki először a magyar tenyésztésű 2-3-4 éves versenylovak championátusát, ami 14,4 millió forinttal támogatja a tulajdonosokat, így az évek alatt ösztönzően hathat a futtatókra, hogy a bérlet helyett a vásárlás mellett döntsenek. A díjazás viszont csak az év végén történik, így a futtatói prémiummal szemben ezt nem azonnal kapja meg a tulajdonos, ezért figyelembe kell venni a pénz időértékét és az azonnali bevétel pszichológiai hatásának elmaradását is.

Az alábbiakban, francia mintára, egy olyan prémiumrendszerre teszek javaslatot, ami nem tér el jelentős összegben a championátus pénzdíjától, így elegendő forrás esetén akár amellett, akár azt kiváltva, Széchenyi korábban bemutatott gondolatai alapján, lehetővé tehetné a magyar tenyésztés számára a magas elérhető nyereményt. Ezzel arra ösztönözné a hazai tenyésztőket, hogy eladásra tenyészzenek, mivel a futtatók számára már biztosan megérné magyar ló választása, vagy pedig jó ló esetén, több hasznot hozhat a tenyésztő számára a saját futtatás.

2016 óta 20-20% a tenyésztői és futtatói prémium mértéke minden kategóriában, így ezen évek alapján készült a javaslat. A francia prémium rendszerhez hasonlóan javaslom a tenyésztői prémium csökkentését 15%-ra, amennyiben fedeztetéskor Magyarországon álló méntől származik a versenyló, a hazai ménpark javulása esetén pedig 10%-ra, amennyiben külföldön állomásozó méntől. A javaslat lényege az, hogy a tenyésztő ne elsősorban a prémiumra számítson, hanem jó eladási árat várjon el, vagy pedig futtasson.

A futtatói prémium összege tenyésztőtől bérelt ló esetén maradna 20%, így ösztönözné a vásárlást. A futtató tulajdonában álló lovak esetén négyéves kortól a futtatói prémium összege szintén maradna 20%. Két- és hároméves saját tulajdonú és futtatású versenylovaknál viszont 50% vagy 60% futtatói prémiumot javaslok, ami a minél korábban történő kipróbálást és az újravásárlást támogatja.

2. táblázat

A jelenlegi és javasolt hazai galopp prémiumrendszer összegei

Év (1)	Jelenlegi prémium összesen (Ft) (2)	Javaslat 50% prémiummal (Ft) (3)	Javaslat 60% prémiummal (Ft) (4)	Különbség 50% prémiummal (Ft) (5)	Különbség 60% prémiummal (Ft) (6)
2016	41 753 900	50 983 613	55 960 463	9 229 713	14 206 563
2017	43 060 100	52 894 188	58 203 988	9 834 088	15 143 888
2018	48 378 800	60 110 600	66 274 550	11 731 800	17 895 750

(Hivatkozás: Kincsem Park, 2019 adatai alapján)

Table 2. Sums of the current and recommended premium system in horseracing in Hungary

year (1); sum of current premium (HUF) (2); recommendation with 50% premium (HUF) (3); recommendation with 60% premium (HUF) (4); difference with 50% premium (HUF) (5); difference with 60% premium (HUF) (6)

A bérelt lovak figyelembevétele nélkül (ami csökkenti a kifizetendő futtatói prémiumot), a maximális prémium összegek (a javasolt módon kiszámolt tenyésztői és futtatói prémium összesen) a 2. táblázatban láthatók, az elmúlt három évre visszamenőleg a jelenlegi prémiummal és a különbség fedezéséhez szükséges forrással együtt. Habár az összegek a hazai tenyésztés fejlődése miatt növekednek, éves szinten az összes pénzdíjhoz képest csak kismértékű forrás kiegészítést igényelne. A futtató, mint a lóverseny rendszerének motorja, ilyen módon szignifikánsan nagyobb hasznot érhet el a prémiummal együtt, ami vonzóvá teheti a magyar tenyésztésű telivér vásárlását.

IRODALOMJEGYZÉK

1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről (1993).
- Bacher-Tuli A. (2012): „A zöld színpad”. A lóversenyzés mint a társas reprezentáció sajátos intézménye a dualizmus korában (1867-1918) (Doktori disszertáció). Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Chikán A. (2008): Vállalatgazdaságtan. Budapest: Aula.
- European Pari Mutuel Association (2008): Sustainable funding of the European horseracing sector. Elérés: 2017. szeptember 14., forrás http://www.parimutuel-europe.org/Download/EPMA_WhitePaper_September08.pdf website: http://www.parimutuel-europe.org/Download/EPMA_WhitePaper_September08.pdf
- Fehér D. – Török I. (1977): A magyar lóversenyzés története. Natura.
- Gróf Széchenyi I. (1828): Lovakról.
- Heltai J. (1896): Budapesti lóversenyek. In A mulató Budapest. Budapest: Singer és Wolfner.
- Hoeller M. (1942): Kincsemek. A Kincsem-ménes és Kincsem-istálló története. Budapest: Franklin.
- Kincsem Park (2019): Galopp adatbázis. Elérés: 2019. március 20., forrás: <http://data.kincsempark.com/php/galopp.php>
- Magyarországi Galopp Versenyló Tenyésztők Egyesülete (2019): Törzskönyvezés. Elérés: 2019. március 13., forrás: <https://angolteliver.com/torzskonyvezes>
- Malinowski, K. – Gottlieb, P. D. (2014): 2014 State of the New Jersey Horse Racing Industry. Elérés: 2019. március 3., forrás: <http://esc.rutgers.edu/wp-content/uploads/2014/11/2014-Health-Of-Horse-Racing.pdf>
- McNamara, K. T. – Knudson, M. (2001): Economic Impacts of Indiana's Pari-mutuel Horse Industry on Indiana. Elérés: 2019. március 5., forrás: <http://208.40.244.65/hrc/files/CompleteStudy.pdf>
- Neibergs, J. S. – Thalheimer, R. (1997): Price expectations and supply response in the thoroughbred yearling market. Journal of Agricultural and Applied Economics, 29(2), 419–435.
- OMMI (2000): Ló Teljesítményvizsgálati Kódex 4.
- Otto, D. (2001): Prairie Meadows, Economic Impact of the Horse Racing Industry 1999. Elérés: 2019. március 2., forrás: <http://www.iowathoroughbred.com/EconomicImpactStudy.pdf>
- Rzepka, S. A. (2009): Asymmetric Information in the Market for Thoroughbred Yearlings. Issues in Political Economy, 19. 54–68.
- Smith, M. D. (1999): Breeding Incentive Programs And Demand For California Thoroughbred Racing: The Tradeoff Between Quantity And Quality (Sz. 21711). Elérés: 2019. március 8., forrás: <https://ideas.repec.org/p/ags/aaea99/21711.html>
- Thalheimer, R. – Ali, M. M. (1995): The Demand for Parimutuel Horse Race Wagering and Attendance. Management Sci., 41. 129–143.

Érkezett: 2019. április

Szerzők címe: Bardóczky V.

Author's address: Kaposvári Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola
Kaposvár University, Doctoral School in Management and Organizational Sciences
H-2890 Tata, Dióspuszta